

İSTANBUL BİLDİRGESİ'NİN UYGULANMASINA İLİŞKİN TASLAK EYLEM PLANI

İlke 1

Yargılama, temel bir ilke olarak, kamuya açık yapılmalıdır.

1. Hakim, yargılamanın kamuya ve basına açık olarak yürütülmesini sağlamalıdır.
2. Mahkeme salonunda halkın oturması için yeterli yer bulunmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.
3. Duruşmanın yeri ve zamanı hakkında bilgiler önceden kamuya duyurulmalıdır.
4. Basın mensuplarının yargılamayı izlemesi için yeterli kolaylık sağlanmalıdır.
5. Hakim, hükümlerin kamuya açık olarak verilmesini sağlamalıdır.

İlke 2

Yargı sistemi adliyelere ve adli bilgiye kolay erişimi sağlamalıdır.

1. Mahkemeler mümkün olduğunca toplu taşıma ağlarına yakın olmalıdır.
2. Fiziksel olarak mahkemeye gelemeyecek kişiler için seçenek olarak gezici mahkeme veya gece mahkemesi programları, telefon veya video konferans, veya yargılama öncesi duruşmaların çevrimiçi sohbet ortamlarında yapılması düşünülmelidir.
3. Adliye binasındaki ofislerin kolayca bulunabilmesi için açıkça okunur ve anlaşılır levhaları bulunmalıdır.
4. Mahkeme kullanıcılarına gerekli bilgileri sağlamak amacıyla, adliyenin girişinde danışma masası bulundurulmalıdır.
5. Mahkemelerdeki duruşma ve yargılama çizelgeleri, adliyede görünür yerlere asılmalıdır.
6. Adliye personeli, mahkeme kullanıcılarının dilini konuşabilmeli veya çevirmen hizmetlerinden yararlanabilmelidir.
7. Mahkeme kullanıcıları ve tanıklar için yeterince konforlu bekleme sahaları tesis edilmelidir.
8. Çocuklar, cinsel veya aile içi şiddet mağdurları, özel ihtiyacı olan kullanıcılar gibi belirli kategorilerdeki mahkeme kullanıcılarının özel ihtiyaçları karşılanmalıdır.
9. Mahkeme kullanıcıları güvenli, temiz, uygun ve kullanıcı dostu mekanlara erişebilmelidir.

10. Tek durak ilkesiyle hizmet sağlamak üzere kaynak merkezi tesis edilmelidir.
11. Mahkeme kullanıcı rehberleri, afişler ve diğer basılı materyal, basit ve sade formatta yayınlanmalıdır.
12. Adliye görevlilerine adliye yönetim eğitimi verilmelidir.
13. Mahkemelerde yargılama zamanları ve ilgili dava bilgileri gibi mahkeme kullanıcıları açısından faydalı bilgileri içeren kamuya açık internet sitesi geliştirilmelidir.

İlke 3

Yargı, yargı sistemine erişimi kolaylaştırmalıdır.

1. Mahkeme kullanıcılarına, standart, kullanıcı dostu formlar ve talimatlar sağlanmalıdır. Dava başvuru harçları, mahkeme prosedürleri ve duruşma takvimleri hakkında açık ve doğru bilgi verilmelidir. Kaynakların elverdiği ölçüde, bu bilgiler internet veya otomatik telefon sistemleri üzerinden de paylaşılmalıdır.
2. Mahkeme kullanıcılarının internetten dava formlarını indirebilmesi ve mahkeme harçlarını internet üzerinden ödeyebilmesi sağlanmalıdır.
3. Dava listeleri ve hükümler internet sitesinde yayınlanmalıdır.
4. Ceza hukuku konularında müdahalesi istenebilecek Kamu Savunucusu bürosu tesis edilmelidir.
5. Ücretsiz (pro bono) hizmet sunmak, kıdemli avukat rütbesine ulaşmanın şartı haline getirilmelidir.
6. Ödeyemez durumda olan kişilere hukuk hizmetleri sağlamak amacıyla Adli Yardım Kliniklerinin kurulması teşvik edilmelidir.
7. Çeşitli alternatif uyuşmazlık çözüm süreçleri sağlayan çok kapılı adliye sistemi tesis edilmelidir. Bu yöntemler arasında dava değerlendirmesi, arabuluculuk, tahkim, uzlaştırma ve karmaşık dava yönetimi bulunabilir. Bu hizmetler vasıflı ve deneyimli arabulucular, dava değerlendiricileri ve hakemler tarafından sağlanabilir ve dava açmadan önce veya yargılamanın herhangi bir aşamasında kullanılabilir olmalıdır.
8. Dava tarafları için, özellikle miras, nafaka, velayet ve evlilik uyuşmazlıkları gibi medeni hukuk uyuşmazlıklarının çözümü için geleneksel yöntemlere alternatif olarak maliyet-etkin yollar sunan dostane uyuşmazlık çözüm merkezi kurulmalıdır.
9. Avukatların elektronik vasıtalarla kanıt sunmasını sağlayacak Veri Koruma Kanunu ve Delil Kanunu çıkarılmalıdır.
10. Yürürlükteki mevzuat gözden geçirilerek BİT temelli materyalin mahkemede kanıt olarak sunulmasına imkan tanınmalıdır.

11. Hakim, uygun gördüğü ruhsatsız kişilerin mahkemede tarafları temsil etmesine izin verebilmelidir.

İlke 4

Yargı, mahkeme kullanıcılarına, herhangi bir ücret talep etmeksizin, yazılı ve sözlü çeviri imkânları sağlamalıdır.

1. Hakim, önüne gelen tarafların, yargılamanın yapıldığı dili anlamalarını sağlamalıdır.
2. Mahkeme kullanıcısı veya tanık, mahkemede kullanılan dili anlamıyor veya konuşamıyorsa, ücretsiz olarak çevirmen sağlanmalıdır.

İlke 5

Yargı, davaların şeffaf biçimde tevzi edilmesini sağlamalıdır.

1. Davaların tevzii dahil olmak üzere, mahkemenin hakimleri arasında iş bölümü, normal olarak kanunda öngörülmüş, önceden belirlenmiş, şeffaf düzenleme ile veya ilgili mahkemenin tüm hakimlerinin mutabakatıyla yapılmalıdır. Örneğin, dava tahsisi, alfabetik veya tarih sırasıyla veya diğer rastgele seçim süreciyle yapılabilir.
2. Ağır hastalık veya çıkar çatışması gibi geçerli nedenler olmadıkça, bir dava hakimden alınmamalıdır. İzin verilebilir çekilme gerekçeleri ve çekilme usulü kanunla veya mahkeme kurallarıyla belirlenmelidir.

İlke 6

Yargı, adaletin şeffaf biçimde gerçekleştirilmesini sağlamalıdır.

1. Mahkeme kalemi, mahkeme kayıtlarına kolayca erişim ve bilgilere çabuk ulaşmayı sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.
2. Gerekçeli kararlar, tarafların dilekçeleri, önergeleri ve kanıtları dahil olmak üzere, devam eden ve sonuçlanan davalara ilişkin bilgiler, kamu erişimine açık olmalıdır.
3. Dava iş yükü istatistikleri ve davaların sonuçlandırılma oranlarına ilişkin bilgiler kamuya açık olmalıdır.
4. Mahkeme harçlarının tahsili ve bütçe tahsisatının kullanılması gibi bütçeye ilişkin bilgiler kamuya açık olmalıdır.
5. Yargı mensupları üyesi oldukları kuruluşları, yargı dışındaki faaliyetleri ve diğer mali olmayan çıkarlarını açıklamak zorunda olmalı ve bu bildirimler,

kamuya açık olmalı ve/veya dava tarafları ve hukuki temsilcilerinin başvurması için mahkeme kaleminde hazır bulundurulmalıdır.

İlke 7

Mahkemeler gözaltı ve tutuklama konusunda denetim yetkisine sahip olmalıdır.

1. Yargı mensuplarının denetim işlevini yerine getirmelerine hizmet edecek görece şekilde yapılandırılmış cezaevi ziyaret sistemi kurulmalıdır.
2. Yargının idari veya kolluk gözetimi altında tutulan kişileri mahkeme karşısına getirmelerine yetki veren kanun çıkarılmalıdır.

İlke 8

Yargı, üst derece/temyiz mahkemesi kararlarının düzenli olarak yayınlanmasını sağlamalıdır.

1. Mahkeme kullanıcılarının yeni kanunlar dahil ilgili bilgilere daha kolay ulaşmasını sağlayacak bir internet sitesi kurulmalıdır.
2. Temyiz ve üst derece mahkemelerinin kararları düzenli olarak yayınlanmalıdır.
3. Mahkeme kararlarını, yazılı hukuk metinlerini ve bunun yanı sıra hukuk dergilerinde yayınlanan akademik makaleleri depolayan, kamu erişimine açık veri tabanı oluşturulmalıdır.

İlke 9

Yargı, öğrencilerin yargı süreci hakkında bilgilendirilmesine yönelik programları teşvik etmelidir.

1. Yargı, öğrencilerin mahkemeleri ziyaret etmesi, hâkimlerin okullara gitmesi, rol oynama, işitsel-görsel materyal kullanımı ve yargı usullerinin aktif olarak öğretilmesi gibi faaliyetleri organize etmelidir.

İlke 10

Yargı, adalet sisteminin rolü hakkında halkı eğitmeye yönelik halka ulaşım programları başlatmalı ve/veya bu programları desteklemelidir.

1. Mahkeme kullanıcılarının, yaşadıkları sorunlar hakkında yargı mensupları ile görüşmesine imkan tanımak üzere halk toplantıları yapılmalıdır.
2. Yargı sürecinin işleyişi hakkında bilgilendirme yapmak üzere radyo ve televizyon programları yapılmalıdır.
3. Tutuklama, gözaltı, kefalet, ceza ve hukuk yargısı usulleri hakkındaki temel bilgiler ile suç mağdurları, tanıklar ve diğer hizmet alanlar için faydalı iletişim bilgileri sağlayan kitapçıklar yayınlanmalıdır.

İlke 11

Yargı, yargı kararları dahil olmak üzere yargının işlemleri hakkında halkı bilgilendirmeye yönelik meşru işlevini ifa edebilmek için basına erişim ve uygun yardım sağlamalıdır.

1. Basının yargı işlemleri hakkında haber yapmasını kolaylaştırmak amacıyla, basın temsilcileriyle irtibat kuracak, basın mensuplarının taleplerine cevap verecek, basın bildirileri yayınlayacak ve yargı kararları ile hukuki konular hakkında doğru bilgi sağlayacak basın veya halkla ilişkiler bürosu kurulmalıdır. Bu büro aynı zamanda dava takvimi hakkında bilgi verir, basında çıkan haberlerin doğruluğunu izler ve halkın yargıyı daha iyi anlamasını sağlayacak basın kampanyaları düzenler.
2. Basın mensuplarına yargı usulleri ve hukuk konuları hakkında temel bilgileri sağlamak, basın mensuplarının gazetecilik beceri ve etik anlayışlarını yükseltmeye ve basın ile yargı arasında güven oluşturmaya yönelik basın eğitimleri düzenlenmelidir.

İlke 12

Yargı, adaletin gerçekleştirilmesine ilişkin halkın memnuniyetini değerlendirmeli ve bu yolla adaletin kalitesini yükseltme yönünde çaba göstermelidir.

1. Mahkeme kullanıcılarının adliye görevlileri hakkında şikayetlerini iletmelerini sağlamak üzere Kamu Şikayetleri Kurulu oluşturulmalıdır.
2. Her mahkemeye, isimsiz şikayetleri dahi kabul edecek şekilde kamu şikayet kutuları konulmalıdır.
3. Adliyenin başyargıcı ve/veya kalem müdürü tarafından, şikayetler için “açık kapı” politikası benimsenmelidir.
4. Mahkeme personelinin performansı düzenli olarak değerlendirilmelidir.
5. Her mahkemede Mahkeme Kullanıcıları Kurulu kurulmalıdır.

6. Yargı, sistemde bulunan zorluklar veya zayıflıkları tespit etmek amacıyla mahkeme kullanıcıları ve diğer paydaşlar ile düzenli olarak görüşmeli ve anketler yapmalıdır.
7. Yargı, düzenli olarak dava denetimi yapmalıdır.
8. Yargı, mahkeme kullanıcılarının şikayetlerini düzenli olarak incelemeli ve analiz etmelidir.
9. Yargı, habersiz mahkeme denetimleri yapmalıdır.
10. Yargı, kendi performansının akademisyenler (/bilim dünyası) tarafından eleştirel olarak değerlendirilmesini teşvik etmelidir.
11. Yargı, halkın olumsuz algılarını düzeltmeye, verimsizlikleri veya bu türden algılara neden olan diğer engelleri ortadan kaldırmaya yönelik olarak sistem genelinde kapsamlı bir strateji oluşturmalıdır.
12. Yargı, yargı sisteminin işleyişinde karşılaşılan zorluklar ve bunları aşmak için alınan önlemleri de içeren, yıllık faaliyet raporu yayınlamalıdır.

İlke 13

Hâkimlerin atanma prosedürü şeffaf olmalıdır.

1. Yargı görevlerine atamak veya atama için aday göstermek için bağımsız bir organ oluşturulmalı; sivil toplum bu organda temsil edilmelidir.
2. Yüksek yargı dahil olmak üzere yargıdaki tüm boş kadrolar için ilan yapılmalı; bu ilanlarda adayların taşınması gereken nitelikler belirtilmelidir.
3. Boş kadroların ve bu kadrolara aday olanların listesi yayınlanmalıdır.
4. Yargı görevlerine atamak veya atama için aday göstermekten sorumlu organın bu adaylar ile mülakat yaptığı zamanda halkın ve basın izlemesine imkan tanınmalıdır.
5. Toplumdaki çeşitliliği yansıtan, liyakate dayalı işe alım ve yükselme süreci tesis edilmelidir.
6. Hakimlerin yer değiştirmeleri, kanunla öngörülen veya yargı tarafından konulan düzenli yer değiştirme sistemine göre yapılmalıdır.

İlke 14

Yargı, hâkimlerin etik dışı davranışlarına ilişkin şikâyetlere şeffaf biçimde karşılık vermelidir.

1. Yargı mensupları için profesyonel ve etik standartlara ilişkin kurallar veya standartlar, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri dikkate alınarak yargı tarafından geliştirilmelidir.
2. Yargı etiği ilkeleri her hakime duyurulmalıdır.

3. Yargı etiği ilkeleri topluma duyurulmalı veya kamuya açık olmalıdır.
4. Düşünülen davranış biçiminin uygunluğu hakkında yargı mensuplarını bilgilendirmek üzere resmi veya gayriresmi bir mekanizma veya usul oluşturulmalıdır.
5. Yargı mensupları hakkında etik dışı davranış şikayetlerini almak ve incelemek üzere, meslek mensubu olmayanların da yeterince temsil edildiği bağımsız bir mekanizma veya usul oluşturulmalıdır.
6. Hakimlerin ilk eğitiminde, yargı etiği hakkında dersler veya modüller zorunlu olmalıdır.
7. Yargı mensuplarının, kendi eş, çocuk ve yakın üyelerininkiler de dahil olmak üzere, tüm varlık ve yükümlülüklerini düzenli olarak beyan etmeleri zorunlu olmalı, bu beyanlar kamuya açık olmalı ve aynı zamanda, dava tarafları ve hukuki temsilcilerinin başvurusu için mahkeme kaleminde hazır bulundurulmalıdır.

İlke 15

Hâkimlerin disiplin prosedürü şeffaf olmalıdır.

1. Disiplin yaptırımlarına konu olabilecek davranışlar kanunda veya etik davranış ilkelerinde tanımlanmalıdır.
2. Hakim aleyhine görevi nedeniyle şikayetleri iletmek üzere usul oluşturulmalı ve kamuya duyurulmalıdır.
3. Hakim aleyhine görevi nedeniyle şikayetleri almak ve savunma haklarını teminat altına alan bir usule ve tesis edilmiş yargı etiği standartlarına uygun olarak şikayeti incelemek üzere bağımsız bir disiplin organı kurulmalıdır. Böyle bir organda sivil toplum temsil edilmelidir.
4. Şikayetçiye, incelemenin gidişatı hakkında bilgi verilmelidir.
5. Hakim hakkında, yaptırımla sonuçlanan nihai disiplin kararı yayınlanmalı veya sair şekilde kamuya duyurulmalıdır.
6. Hakimleri görevden alma yetkisine sahip bağımsız bir organ kurulmalıdır. Görevden alınması söz konusu olan hakim, anılan organ önünde tam savunma hakkına sahip olmalı; görevde alma kararı verildiğinde ise, uygun mahkemeye temyiz etme hakkına sahip olmalıdır.